

Informační brožurka pro školy
o projektu OP VK CZ.1.07/1.2.00/14.0024

PROTIPŘEDSUDKOVÉ WORKSHOPY
pro žáky základních a středních škol
se zaměřením na multikulturní výchovu

Projekt je realizován členy Sekce kulturní a sociální antropologie na Katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Řešitelský tým je veden Mgr. Andreou Preissovou Krejčí, Ph.D., vyučující oboru kulturní antropologie na FF UP v Olomouci, z jehož studentů je složen lektorský tým projektu.

Řešitelé projektu nabízí základním a středním školám realizaci protipředsudkových workshopů se zaměřením na multikulturní výchovu, čímž školám vychází vstříc ve věci naplňování tohoto průřezového tématu daného RVP.

Hlavním cílem projektu je prevence předsudků a xenofobního způsobu uvažování a posílení tolerance odlišnosti.

Nástrojem k dosažení tohoto cíle jsou interaktivní workshopy, ve kterých jsou žáci pod vedením dvojice lektorů směřováni formou zážitkové pedagogiky k pochopení rizik předsudků, xenofobie a rasismu, kdy je naopak prezentován význam soužití a tolerance odlišných sociálních a etnických skupin.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

Informace o projektu	3
Cílová skupina	4
Workshop č. 1	5
Workshop č. 2	6
Workshop č. 3	7
Workshop č. 4	9
Workshop č. 5	10
Kontaktní informace	12

Informace o projektu

Projekt reaguje na aktuální problémy při předávání obsahů multikulturní výchovy: převažuje využívání skupinových charakteristik, byť většinou pozitivních (pracovitost Vietnamců, muzikálnost Romů), včetně popisu tradičních zvyků a hodnot přiřazovaných jednotlivým kulturám. Tím ovšem dochází paradoxně k utvrzování stereotypního způsobu uvažování o druhých. Dalším problémem je to, že multikulturní výchova je na školách realizována většinou klasickou frontální metodou, kdy jsou podávány informace o jednotlivých kulturách nebo zemích původu cizinců.

Workshopy tohoto projektu jsou oproti tomu realizovány formou zážitkové pedagogiky, která vychází z poznatků moderní pedagogiky, sociální psychologie a využívá přitom některých technik alternativních vyučovacích směrů. Tato didaktická metoda je prostředkem k rozvoji osobnosti, sociální komunikace, sociální inteligence a hodnotového systému dětí a mládeže, o jehož změnu v kladném smyslu slova jde především. Projekt tak vychází vstříc školám nejen v rámci realizace průřezového tématu ŠVP multikulturní výchova, ale také v rámci témat osobnostní a sociální výchova.

Cílem workshopů nebude prezentace jednotlivých etnik či kultur, které jsou zastoupeny v podobě migrantů na našem území, ale formou zážitkové pedagogiky poukázat na rizika předsudků a xenofobie. Důraz bude kladen na prožitek, který umožňuje empatii a pochopení k odlišnosti - prožitek nepřijetí, netolerance a nekomunikace a naopak prožitek spolupráce a přijetí odlišnosti. Z tohoto důvodu budou workshopy využívat aktivizačních metod výuky - diskuse ve skupině, vyučování ostatních, inscenační metoda a metoda hraní rolí.

Nabízíme pět samostatných, ale tematicky na sebe navazujících workshopů, které budou realizovány v každé zapojené třídě. Právě dlouhodobost práce s třídním kolektivem přináší možnost alespoň částečné změny postojů u cílové skupiny na rozdíl od jednorázových aktivit.

Celý program, realizovaný vždy v rámci jednoho třídního kolektivu, bude mít pět lekcí, které budou realizovány dvojicí lektorů; jedna lekce bude trvat 90 minut. Osnova workshopů bude dána, nicméně i zde bude možné přihlížet k realitě dané třídy - sociální klima kolektivu totiž výrazně ovlivňuje možnost práce s hodnotovým systémem žáků.

Cílová skupina

Primární cílovou skupinou projektu jsou jednak žáci 2. stupně ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, jednak žáci středních škol, resp. gymnázií v Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji. Sekundární cílovou skupinou jsou učitelé těchto žáků (třídní učitelé a učitelé občanské výchovy či základů společenských věd), kteří budou přijímat podporu formou poradenství a mentoringu včetně možnosti využívat metodické materiály zpracované v rámci projektových aktivit.

Zkušenosti z realizovaných projektů ESF ukazují (např. Inkluzivní škola-JPD3), že akreditované vzdělávání není zdaleka ideální formou pro šíření znalostí a kompetencí mezi učitele základních a středních škol. Mnohem efektivnější je přímá konfrontace odborníka s realitou školy, ve které se učitel pohybuje a naplňuje průřezové téma multikulturní výchova. Navíc jsou patrné velké rozdíly mezi znalostmi a dovednostmi jednotlivých učitelů, kteří mají jednotlivá témata multikulturní výchovy realizovat; tato různorodost znesnadňuje smysluplnou realizaci plošně nabízených kurzů. Jako vhodnější se proto jeví propojení workshopů pro žáky s metodickou podporou pedagogů. Z tohoto důvodu budou poskytovány pedagogům škol, jejichž žáci se budou workshopů účastnit, následující služby:

- Učitelé obdrží kompletní manuál k provádění jednotlivých aktivit; z hlediska realizátorů budou podporováni k maximální účasti na plánování, realizaci a následném vyhodnocení celého programu tak, aby byli schopni v dalších letech sami realizovat program či jednotlivé workshopy bez podpory, či s malou podporou projektového týmu.
- Pedagogům bude poskytnuto poradenství, které jim umožní zorientovat se v dostupné nabídce titulů, programů a webových stránek k problematice multikulturality.
- Školám, na kterých budou realizovány kompletní workshopy, bude nabízen mentoring v rámci další výuky multikulturní výchovy, tedy náslechy hodin nebo celých projektových dnů s multikulturním zaměřením či podtextem. Důraz bude kladen na prevenci kontraproduktivních forem multikulturní výchovy, které se zaměřují na šablonovité popisy cizích etnik a kultur a které ve skutečnosti často jen utužují předsudky, ve kterých vyrůstáme. Bude realizována konference zaměřená na využití zážitkové pedagogiky pro realizaci multikulturní výchovy.

Workshop č. 1: Všichni jsme stejní, všichni jsme různí

Autor metodiky: Mgr. Petra Krčková

Výchozí předpoklady:

Je pravděpodobné, že žáci nemají dostatečně rozvinutou schopnost sebereflexe, tolerance a empatie, což jim může bránit pochopení a přijetí odlišností, jinakosti a různosti ve společnosti. Tento workshop vychází z nejnovějších výzkumů při realizaci multikulturní výchovy, podle kterých je třeba začít od základních sociálních dovedností, jako je schopnost říci svůj názor a akceptovat postoje druhých, i když s nimi nesouhlasím, projevit správnou míru tolerance.

Anotace:

Jednotlivé aktivity workshopu jsou zaměřeny na problematiku sebepoznání, snaží se poukázat na to, že každý jsme jiný a o druhých lidech toho stále ještě hodně nevíme i přesto, že máme pocit, že se vzájemně dobře známe. Workshop se snaží také ukázat, že naše vzájemné odlišnosti, bez ohledu na naši národnost, začínají už v jednotlivých rodinách. I na odlišnosti v množství zvyklostí, které považujeme za samozřejmé, je možné demonstrovat, jak se liší naše pojmání toho, co je normální. Lektoři se snaží žáky přimět k úvaze o míře tolerance k různým skupinám lidí, kteří pro žáky často mohou symbolizovat nějakou nepříjemnou vlastnost nebo prožitou zkušenost. Lektoři se snaží formou zpětné vazby a rozvinutím diskuze přimět přítomné k promýšlení vlastních zdánlivě samozřejmých předpokladů.

Cíle:

- napomoci vytvoření pozitivního klimatu ve třídním kolektivu, založeném na vzájemném respektu a toleranci,
- zvýšit schopnost vcítění se do pocitů a prožitků druhých lidí,
- sebepoznání pomocí introspekce,

- posilování schopnosti tolerance, respektu k odlišnostem, reflexe a uznání ostatních sociálních skupin,
- vnímání odlišností jako příležitosti k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu.

Workshop č. 2: Stereotypy v myšlení a jednání

Autor metodiky: Dagmar Daňková

Výchozí předpoklady:

Předpokládáme, že žáci a žákyně středních škol, zvláště gymnázií, se již setkali s pojmy „stereotyp, předsudek, generalizace“. Budeme dále prohlubovat pochopení této problematiky, povedeme žáky a žákyně k uvědomění si stereotypů v myšlení a jednání, přijetí vlastní „jinakosti“, větší empatii vůči lidem neprávem posuzovaným nikoli na základě vlastních schopností, ale skupiny, do níž náleží.

Anotace:

První aktivitou je práce se základními pojmy, se kterými se budou ve workshopu setkávat, a to formou skupinového učení. Dále je workshop založený na zážitkových aktivitách, ve kterých se pracuje především s vlastními postoji a zkušenostmi tak, aby si i žáci a žákyně, kteří byli dosud málo vnímaví vůči „jinakosti“ kolem sebe, tuto skutečnost lépe uvědomili, naučili se s ní pracovat, budovali vnitřní porozumění, toleranci a empatii. Důležitou aktivitou je práce s literárním příběhem / moderní pohádkou formou rozboru v textu přítomných stereotypů.

Cíle:

- uvědomit si „jinakost“ lidí kolem sebe,
- naučit se s touto jinakostí pracovat – budovat vnitřní porozumění, toleranci a empatii,
- porozumět pojmům generalizace, stereotyp a předsudek, dokázat tyto pojmy vůči sobě vymežit,
- uvědomit si stereotypy ve svém vlastním myšlení a jednání,
- přijmout vlastní „jinakost“ a na prožitku této jinakosti budovat empatii vůči lidem posuzovaným na základě stereotypů.

Workshop č. 3: Předsudek má mnoho podob

Autor metodiky: Mgr. Martina Hájková

Výchozí předpoklady:

Postoje žáků k lidem, se kterými se běžně setkávají, jsou do značné míry ovlivněny prvním dojmem a předsudky. Žáci tak mají tendenci hodnotit člověka podle toho, jak vypadá, co má na sobě, posmívat se spolužákovi, který nosí brýle, světlovlasá spolužačka je z jejich pohledu „hloupá blondýna“ a silnějšího spolužáka si do týmu v hodině tělesné

výchovy také nevybírají. Když k těmto předsudkům přidáme navíc ještě podobně negativní postoje vůči příslušníkům různých etnických, národnostních, náboženských a dalších skupin, objeví se nám celá škála předsudků, které ovlivňují žáky základních i středních škol v jejich postojích a jednání vůči různým skupinám lidí, se kterými se denně setkávají. Může docházet ke ztotožňování pojmu předsudek a stereotyp, žáci základních škol nemusejí navíc zmíněným pojmům správně rozumět.

Anotace:

Žáci si prostřednictvím několika aktivit vyzkouší, jaké to je, když jsou nuceni pod tlakem vybírat na základě prvního dojmu a také jak veliké následky to pro člověka, který se stane obětí takového jednání, může mít. Budou pracovat se svými vlastními zkušenostmi a ujasní si podstatu propojených jevů, jakými předsudky a diskriminace jsou. Jak napovídá sám název workshopu, žáci si mnohdy neuvědomují, že předsudkem je i ono posmívání se některým spolužákům, pojem předsudky často chápou pouze ve vztahu k etnickým či národnostním menšinám.

Cíle:

- odhalit vlastní předsudky při posuzování lidí na základě prvního dojmu,
- uvědomit si, že předsudky mohou být v nás samotných často velmi hluboce zakořeněny, takže si jejich působení na naše jednání mnohdy vůbec neuvědomujeme,
- vnímat pojem předsudky v širším kontextu, nikoliv pouze ve spojení s příslušníky jiných kultur, národností či etnických skupin,
- uvědomit si, že naše jednání ovlivněné předsudky může mít na člověka, který se stal objektem takových postojů, často i velmi závažné důsledky,
- vžít se do pozice člověka, vůči kterému jeho okolí jedná pod vlivem předsudků,
- přijít na to, co může v boji proti předsudkům udělat každý z nás.

Workshop č. 4: Dlouhá cesta k novému domovu

Autor metodiky: Mgr. Irena Cakirpaloglu, Ph.D.

Výchozí předpoklady:

Mezi žáky, ale i ostatními obyvateli České republiky stále přetrvává zkreslený a stereotypní pohled na cizince. Cizinci, kteří k nám přicházejí z různých zemí, jsou vnímáni rozdílně. Převážně negativně jsou vnímáni cizinci z tzv. třetích zemí (např. Rusko, Ukrajina, Mongolsko, Vietnam, arabské země), naproti tomu lidé ze členských států EU, USA nebo Velké Británie jsou často vnímáni jako sympatičtí, žádoucí návštěvníci. Stejná nálepka pro celý národ či etnikum může vyvolat nedůvěru, strach, xenofobii. V některých případech tyto projevy mohou dokonce přerůst až v otevřené rasistické projevy vůči příslušníkům jiných národností.

Anotace:

Hlavním těžištěm workshopu jsou autentické příběhy čtyř mladých cizinců, které odkrývají jejich individuální osudy a hlavně to, proč a jak se rozhodli žít v České republice. Cizinci, kteří se rozhodli podílet se na tvorbě tohoto workshopu, pocházejí z Ruska, Arménie, Bosny a Hercegoviny a Spojených států amerických. Rozhovory s jednotlivými aktéry se snaží zachytit proces migrace, adaptace v novém prostředí a překážky s tím spojené. Reflektovaná životní zkušenost (v souvislostech různých situací)

je jedním ze základních pilířů překonávání problémů spjatých s „jinakostí“. Představení těchto příběhů a následná inscenace reálných situací by měla vést k lepšímu sebepoznání a poznání druhých, skrze nastínění skutečných životních příběhů prožívání emocí a pocitů spojených s osudy těchto lidí. Všechny příběhy vycházejí ze stejné struktury, která zachycuje důvody a motivace k příchodu do ČR, příchod do ČR a související problémy, každodenní život v ČR, sociální vztahy a vazby a nakonec jejich vnímání Česka a Čechů. S jednotlivými tématy se pracuje krok za krokem, přičemž jsou

využívány otázky a další aktivity, které vedou ke kritickému zamyšlení a k lepšímu pochopení dané situace.

Cíle:

- seznámit studenty středních škol s procesem migrace, uvědomit si složitost tohoto procesu, který v sobě zahrnuje četné překážky, odpírání a značnou odvahu jedince čelit neznámému a jít dál,
- pochopit pocity samotných migrantů, které mohou být převážně negativní a frustrující, a obtížnost se s těmito pocity vypořádat,
- změnit pohled na jednotlivé země. Uvědomění si, že cizince často kategorizujeme na základě dílčích, mnohdy zkreslených a neúplných informací o některých zemích či národech,
- zvýšit schopnosti empatie a pochopení situace imigrantů.

Workshop č. 5: Je extremismus vzdálený nebo blízký?

Autor metodiky: Mgr. Martin Navrátil, PhD.

Výchozí předpoklady:

Extremismus je v naší společnosti statisticky spíše okrajový jev, hlásí se k němu jen velmi malé procento lidí. Nebezpečností svého projevu a jeho výrazností se i na základě nemnoha projevů dostává do povědomí veřejnosti a v ní žije jako hrozba. Nebezpečí extremismu pro naši dnešní společnost přitom nespočívá v síle jeho politických ambicí či v mohutnosti jeho společenského zastoupení, ale ve skutečnosti, že naše myšlení ovládá řada postojů a pohnutek, které s extremismem souvisejí a můžou k němu vést. Hrozba extremismu tak není jen hrozbou vnější, ale především hrozbou vnitřní, která ohrožuje naši mysl.

Anotace:

Workshop o extremismu nemá být historickým přehledem, ale reakcí na současné projevy extremismu u nás a na jejich souvislost s některými přesvědčeními, která ovládají mladé lidi. Nejedná se o odborný výklad, ale o prožití extremismu, pochopení jeho aktuálnosti. Účastník by po absolvování semináře měl umět extremismus rozpoznat, měl by si odnést povědomí o souvislosti mezi extremismem a společenskými náladami, měl by pochopit, jaké jsou možné etapy radikalizace postojů a činů ve společnosti jako celku. Zároveň by žáci měli díky interaktivní formě projít sumou emocí, které se k extremismu vážou a vytvořit si vůči němu vnitřní distanci.

Cíle:

- pochopit, co to je extremismus a jak je přítomen v naší společnosti,
- pochopit, jak je extremismus vázaný na historii (symbolikou, ikonografií postav),
- pochopit, jak je extremismus aktuální v některých našich přesvědčeních a pohnutkách,
- pochopit, co je na extremismu lákavé,
- pochopit, co je na extremismu hroživé,
- navodit prožitek přechodu od postojů netolerance k projevům extremismu.

Kontaktní informace

Další informace naleznete na www.protipredsudkum.upol.cz.

V případě zájmu a pro dohodnutí konkrétních podmínek realizace projektu kontaktujte koordinátora projektu.

Mgr. Andrea Preissová Krejčí, Ph.D.
hlavní řešitelka projektu
andrea.krejci@email.cz

Mgr. Jana Máčalová
koordinátorka pro práci se školami
jana.macalova@gmail.com

adresa projektového pracoviště:

Sekce kulturní a sociální antropologie, Katedra sociologie a andragogiky,
Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
tř. Svobody 26, 772 00 Olomouc